

Basal videnskabsteori & religion

Hvis du overvejer at inddrage faget religion i en SRP, skal du tage disse 5 punkter i betragtning. Hvert punkt omtales meget kort og efterfølges af konkret SRP-eksempel. Nederst i dokumentet er der henvisninger til, hvor du kan (og bør!) læse mere om disse punkter.

PUNKT 1: ET VIDENSKABSFAG

Religionsfaget er i gymnasiet et videnskabeligt fag, dvs. du skal sørge for at arbejde med et emne og en problemstilling, som du rent faktisk kan tilegne sig en *viden* om! Se på illustrationen nederst i dette dokument: Det, som man i religionsfaget kan vide noget om, er den konkrete fysiske verden, dvs. vi kan vide noget om religiøse mennesker og det, de siger og gør i forhold til en metafysiske verden, som de mener eksisterer. På illustrationen nederst på siden optræder ordet *kommunikationsfænomener*. Det ord dækker over fx en ofring eller en bøn, som if. nogen mennesker skaber en kontakt til den metafysiske verden (fx en gud).

Brug gerne en religionsdefinition (fx Ninian Smarts syv dimensioner) til præcist at formulere, hvilket aspekt af en religion du vil fokusere på.

SRP-eksempel

Man kan ikke lave en problemformulering a la "findes der en gud?", da det ikke er noget, som man kan vide noget om (det kan ikke bevises videnskabeligt) - det er noget, der kan tros! Man kan derimod godt lave en problemformulering a la "hvordan opfattes relationen mellem gud og mennesker i protestantisk kristendom i Danmark i dag?". Den problemformulering kan besvares ved fx at inddrage analyser af tekster (herunder fx bønner) fra Det Nye Testamente og lave interviews med kristne i Danmark i dag.

PUNKT 2: INDEFRA OG UDEFRA

Alt det du har lært om kildekritik i historie er også relevant i religionsfaget. Du skal i religion være særligt bevidst om, hvilken synsvinkel/position dit materiale har i forhold til dit emne: Har materialet en indefra-synsvinkel eller en udefra-synsvinkel? (se definitionen på disse to begreber i fx bogen *Begrebsnøglen til religion*). Der er mange faldgruber i forbindelsen med valg af materiale! Hvis du ikke er omhyggelig ved udvælgelsen, kan dine konklusioner om et emne komme til at være meget problematiske eller direkte forkerte i forhold til den problemformulering, du har opstillet, og det vil afspejle mangel på refleksion!

SRP-eksempel

I Danmark trådte burkaloven i kraft i 2018 og dette kunne være afsæt til en opgave med en problemformulering a la "hvorfors er der muslimske kvinder i Danmark i dag, som bærer tørklæde?". Svaret på det spørgsmål afhænger af, hvilket materiale man bruger, og det vil ofte have en betydning, om dette materiale indeholder udsagn fra en muslim (indefra) eller en udenforstående (udefra): En praktiserende muslimsk kvinde vil sandsynligvis besvare spørgsmålet anderledes end en meget islamkritisk debattør. Begge typer af materiale (altså både indefra- og udefra-kilder) kan være relevante, men det er meget vigtigt at overveje, hvilket materiale der er brug for i forhold til den konkrete problemformulering.

PUNKT 3: ESSENTIALISME VS. SOCIALKONSTRUKTIVISME

Personer, som udtaler sig om religion, kan overordnet set deles op i to grupper ud fra deres religionsopfattelse:

Essentialisme: Alle religioner har en essens/kerne, som er evig og uforanderlig.

Socialkonstruktivisme: Alle religioner er sociale konstruktioner, som er skabt af mennesker og derfor tager alle religioner farve af den kultur og tid, de er en del af. Socialkonstruktivister mener, at man ikke kan pege på, hvad der er en religions essens/dna, da enhver religion tager form afhængigt af konteksten (tid, sted osv.).

SRP-eksempel

Hvis man fx arbejder med islam og ønsker at fokusere på religiøst motiveret terrorisme, så skal man være opmærksom på, at nogen fx mener, at vold hører til islams essens/dna (= essentialistisk opfattelse af islam). Socialkonstruktivister vil derimod hævde, at den slags udsagn er noget sludder: De vil sige, at man måske nok kan finde eksempler på voldelige muslimer, men at man ikke kan lave den generalisering, at religionen islam derfor er en voldelig religion.

PUNKT 4: INDHOLD OG FUNKTION

Når du skal arbejde med et religionsfagligt emne, skal du være bevidst om, hvilket aspekt af emnet, du vil arbejde med: Er det religionens *indhold* eller er det religionens *funktion* du interesserer sig for? Man kan godt forestilles sig opgaver, hvor man både ser på indhold og funktion, men ofte vil det være en god idé at begrænse sig til enten indhold eller funktion.

Hvis man arbejder med *indholdet*, bruger man metoder fra humaniora (fx læsning af helligskrifter vha. tekstlæsningsmodeller, eller analyser af fx ikoner vha. billedanalysemodeller)

Hvis man arbejder med *funktionen*, bruger man metoder fra samfundsfag eller psykologi (fx interviews med personer og anvendelse af sociologiske teorier).

SRP-eksempel

To forskellige måder, hvorpå man arbejder med emnet "at tro på gud":

Indhold: Fx en opgave, hvor man sammenligner de kristnes gudsopfattelse med muslimernes gudsopfattelse (fx gennem analyser af trosbekendelserne).

Funktion: Fx en opgave, hvor man arbejder med, hvad troen på en gud kan give et menneske. Her kunne man fx komme ind på sociologiske teorier om, hvorfor mennesker bliver religiøse.

PUNKT 5: DESKRIPTIV ELLER NORMATIV

Man skal være bevidst om, at ens materiale ofte anlægger en normativ vinkel på emnet (jf. også punktet indefra og udefra): Fx vil en buddhists forklaring på en meditationspraksis inden for buddhismen ofte fokusere på de positive effekter, som vedkommende mener meditationen har. Som elev skriver man som udgangspunkt altid deskriptivt om sit emne, dvs. man forholder sig objektivt til emnet og kommer ikke selv med normative udsagn. Man tager ikke personlig stilling til det emne, man arbejder videnskabeligt med! Man kan godt forestille sig en opgave, hvor man bliver bedt om at diskutere et emne, men så vil der oftest være tale om, at man skal sammenholde to forskellige holdninger til et emne, dvs. opfattelser og holdninger, som man i løbet af sin opgave har fundet hos andre personer i sit materiale.

SRP-eksempel

I en SRP omkring emnet meditation i buddhismen, kunne der i sidst i en opgaveformulering stå en sætning a la følgende: "... diskuter afslutningsvis om den tibetanske lamas opfattelse af formålet med meditationen

er identisk med den opfattelse, som kommer til udtryk i interviewet med NN i *Alt for Damerne*". En sådan formulering betyder ikke, at du som elev skal give udtryk for din egen holdning til meditation!

Litteratur

I mange grundbøger til religion kan du læse mere om alt dette fx i Carsten Lykke-Kjeldsen (m.fl.): *Begrebsnøglen til religion, systime, 2016-17:*

- "Religionsdefinitioner" s. 90-93
- "Indefra og udefra" s. 32-33
- "Religionstyper" s. 101
- "Religionsfagets metoder" s. 6-7

